

ЗІСТАВЛЕННЯ АНГЛІЙСЬКОГО ТА УКРАЇНСЬКОГО МОЛОДІЖНОГО СЛЕНГУ В ЛІНГВОКУЛЬТУРОЛОГІЧНОМУ АСПЕКТІ

У статті розглянуто сучасний англійськомовний сленг та його подібність до українського молодіжного соціолекту. Увагу приділено лінгвокультурним та психологічним чинникам побутування молодіжного субкоду в англійській та українській мовах.

Ключові слова: молодіжний сленг, англійська мова, лінгвокультурологія, мовна картина світу, соціокультурний стереотип.

Сучасна лінгвістика передбачає залучення різноаспектних підходів до розгляду наукових проблем, пов'язаних із теорією пізнання та категоризації довкілля за допомогою мови. Оскільки мова виступає продуктом мислительної діяльності людини, вона, у свою чергу, постає унікальним і одночасно універсальним відзеркаленням її психічної організації, результатом узагальненого, перетвореного в процесі мислення та усвідомлення матеріального вияву думок, почуттів та емоцій. Так, останнім часом маємо ряд лінгвістичних праць, присвячених проблемам національно-культурної специфіки відображення довкілля засобами різних мов, виявлення міфологічного мислення відображеного різними знаками тієї чи тієї мови. Результати таких праць указують на перспективність такого підходу до дослідження не лише етнічної картини світу, відбитої мовно-концептуальною сіткою того чи того етносу, але й наївної (або профанної) моделі довкілля, вербалізованої мовними одиницями, котрі відтворюють результати колективного освоєння світу, що відбувається внаслідок побутових контактів із ним. Як зазначає К.Л. Бондаренко, "Підсистеми субстандарту – невіддільна частина національної мови, яка виконує світомоделювальну функцію, що реалізується в національній мовній картині світу" [33, 2].

Останнім часом в українському мовознавстві широко розпочалося розроблення субстандартних елементів інших мов, зокрема англійської, іспанської, німецької, французької, а також порівняльні дослідження субстандартних підсистем різних мов. Лінгвісти звертають увагу на соціо- та етнокультурну обумовленість субстандартної лексики та фразеології різних мов. У цьому контексті інтерес становлять зіставні дослідження англійського та українського субстандарту. Так, дисертація К.Л. Бондаренко присвячена встановленню спільного і відмінного в українському та британському сленгу на основі опису лексико-семантичних полів. Дослідження виконано на матеріалі спеціалізованих лексикографічних джерел. Лінгвіст зазначає, що, зважаючи на динамічність сленгу, його залежність від моди, мовного смаку тощо, цілком вірогідно, що залучення даних інших джерел (усного мовлення, мови ЗМІ) може вплинути на здійснені підрахунки [33, 2]. Незважаючи на наявність праць, присвячених лінгвокультурній специфіці субстандартних підсистем англійської та української мов, необхідним вбачаємо зіставлення саме молодіжних субкодів названих мов з урахуванням соціокультурних та психологічних чинників функціонування субстандарту.

Мета статті полягає у теоретичному обґрунтуванні соціокультурних та психологічних чинників побутування молодіжного сленгу в різнотипних лінгвокультурах, виявленні лексико-семантичних паралелей англійського та українського молодіжного сленгу, висвітленні подібностей у мовному картуванні довкілля субстандартними засобами досліджуваних мов.

Очевидно, що сленг відтворює насамперед фрагменти наївної мовної картини світу, поняття та явища довкілля, котрі оточують людину, колектив і безпосередньо впливають на їхнє буття. Особливо інтерес викликають одиниці молодіжного сленгу, оскільки вони репрезентують ціннісні орієнтири тієї чи тієї лінгвоспільноти, вербалізують реалії життя молоді, яка найбільш чутлива до зовнішніх впливів та пізнає світ по-новому. Концептуальні лексеми молодіжного сленгу, у свою чергу, становлять згусток колективного свідомого та позасвідомого освоєння довкілля, яке, увійшовши до сигніфікативного поля молоді, знаходить своє вираження в мові.

Аналіз лексики та фразеології молодіжного сленгу, що вербалізує реалії духовного світу молоді, свідчить про його зорієнтованість на антропоцентричні чинники буття людини. Поняття, виражені сленговими одиницями, так чи так пов'язані з особливостями спілкування в молодіжному середовищі, співіснування з іншими представниками соціуму та утвердження людини як у молодіжному середовищі, так і в соціумі загалом. Спостерігаємо надмірну лексикалізацію таких понять, як "зовнішність людини", "частини тіла", "моральні та розумові якості" тощо. Вербалізація фрагментів картини світу молодіжним субкодом має свою специфіку. Так, зокрема, оцінка в лексиці молодіжного сленгу виражається на рівні семіотичної опозиції *добре / погано* та часто різко варіюється від одного полюсу до іншого, наприклад, поняття "гарно",

“відмінно” вербалізовані такими одиницями, як *ace, aggro, animal, arctic, awesome, babes, bang-up, beat, beaut, belter, bitchin', blinding, boffo* [6] тощо (англійський сленг містить понад 150 одиниць із семою “excellent”). Вивчення матеріалу засвідчує, що найповніше в сленговій лексиці та фразеології відображено такі поняття, як “невдача”, “скрутне становище”: *balls-up* [6, 23], *bodge-up* [6, 49], *bog* [6, 51], *pig's breakfast/arse/ear* [6, 337], що свідчить про становлення молоді людини в соціумі, критичне ставлення до себе і до довкілля. Традиційно широкі синонімічні ряди утворюють як в англійській, так і в українській мові сленгізми, що позначають непривабливу / потворну людину. Так, словник за редакцією Т. Торна налічує 58 одиниць із семою “ugly”, наприклад, *cake-up* [79, 6], *dog* [130, 6], *double-munter* [137, 6], *duffer* [145, 6] та ін. Словник Л.О. Ставицької налічує ряд сленгізмів з подібним значенням, зокрема, *крокодил, протигаз, страшна, як атомна (ядерна) війна, галіма, кончена, марфа* [4, 472]. Як бачимо, психологічні та соціокультурні чинники побутування молодіжного сленгу зумовлюють подібне виокремлення фрагментів довкілля в українській та англійській мовах (пор.: [1, 143]).

Культурно-специфічні номени, котрі мають розрізнявальні елементи, виокремлюють у суспільному досвіді окремі аспекти, або переважають у частотності слововживання, мають значно більший потенціал для входження до загального сленгу. Ключовими словами мовної картини світу, втіленої в молодіжному сленгу, насамперед виступають загальномолодіжні сленгізми, котрі не мають повноцінних синонімів в літературній мові та виражають актуальні для молоді реалії матеріального та духовного світів. У свою чергу, вагомі мовні символи молодіжної культури мають найбільший потенціал для переходу в загальний сленг, утвердження в лінгвопросторі всього етносоціуму. На це впливає також відповідність позначуваного поняття нормам, прийнятим у суспільстві загалом. У цьому контексті інтерес представляють паралелі між соціокультурними стереотипами девіантних субкультур них угруповань. Англійський сленгізм *chav* використовується на позначення субкультури, яка включає молодь з девіантною поведінкою [85, 6], у регіональних варіантах англійської мови також знаходимо ряд сленгізмів із синонімічним значенням: *spide, baz, bazz, bowler, steek, scally, townie, pikey, pov, schemie* [6]. Подібне поняття в українському молодіжному середовищі номіноване сленгізмом *гонники* [108, 4]. Загальномолодіжне ставлення до означених стереотипів має чітко виражене пейоративне забарвлення. Самовираження відбувається як на мовному, так і на екстралінгвальному рівні. Зокрема, атрибутами стереотипу в британській лінгвокультурі вважають агресивну антисоціальну поведінку, пристрасть до спортивного одягу тощо. У свою чергу, екстралінгвальні атрибути субкультур, як правило, знаходять своє вербальне вираження у сленгових словах та виразах: наприклад, *bingo bling* “дешеві прикраси, зазвичай масивні ланцюги” [44, 6], *ценура* “грубий ланцюг” [4, 474].

Уваги заслуговує питання психологічної мотивації сленгу в розрізі проблеми вікової дистрибуції сленгового лексикону. Сленгова лексика функціонує в мовленні різних вікових груп населення, проте функціонування субстандартних елементів у мовленні молоді відзначають більшість мовознавців [52, 3]. Очевидно, що питання молодіжного сленгу не можна розглядати, не беручи до уваги психологічних характеристик його носіїв [5, 56; 7, 9]. Міркування мовознавців про депреціативність молодіжного сленгу співвідносне із теорією реактивного психологічного опору (суть її полягає в тому, що люди поведуться так, щоб захистити власне відчуття свободи, наприклад, саме в цьому деякі психологи вбачають пристрасть молоді до алкоголю) [53, 3]. Оскільки мовлення є результатом мислительної діяльності людини, його особливості зумовлені загальними психологічними чинниками, притаманними тому чи тому віковому періодові, тобто сленг, використовуваний переважно молоддю, відображає не лише реалії довкілля, вагомі для сучасної молоді, але й стає засобом мовного увиразнення ставлення до нього, засвідчує загальнолюдську бінарну опозицію *свій / чужий*, котра, у свою чергу, виступає засобом категоризації довкілля, поділу простору та мікрокосму на власне, “своє”, та “чуже”, котре відноситься до зовнішніх впливів, того, що знаходиться поза межами внутрішнього когнітивного простору молоді людини. Потреба в самовираженні характерна передусім підлітковому періоду, під час якого вона формується і продовжує розвиватись у молодості. Мова поряд із іншими знаками допомагає молоді розпізнати “своїх” та є засобом набуття статусу у своєму середовищі, самовираження. Таким чином, чи не найголовнішою функцією сленгового мовлення є своєрідне самоствердження особистості в соціумі (що розділяється на окремі “підзавдання”: демонстрацію належності до “своїх” або навпаки – вищих, “крутих”, “понтових”, “блатних”, протиставлення себе іншим – “лохам”, демонстрація “дорослості” молодшим і прогресивності, “просунутості” старшим; показ обізнаності на такому мовленні й на відповідній субкультурі; вияв управності в мовній грі та почутті гумору). Так, поняття “невдаха” в англійській мові передається словом *loser*; у субстандартних підсистемах англійської мови воно передається словами *damp squib, no-hoper, clinker, nebbish, schlemiel, schlimazel, schlimazel, shlimazl, schnook, sad sack, underdog* [6]. В українському молодіжному сленгу подібне поняття позначається словами: *вася, кеша, поц,*

чиряка, лох, лузер [473, 4]. Велика кількість номінативних одиниць означеного семантичного ряду обумовлена негативним ставленням до людей, що не є “успішними”, саме за допомогою сленгу здійснюється експресивно-оцінна характеристика.

Таким чином, зіставлення сленгових одиниць української та англійської мов свідчить про подібне моделювання тих чи тих фрагментів дійсності елементами субстандарту. Це має значення як для теоретичного мовознавства, лінгвокультурології, так і для прикладних галузей лінгвістики, зокрема перекладознавства, оскільки більшість сленгових одиниць англійської мови можуть мати свої відповідники в українській мові.

На часі, очевидно, створення перекладного словника сленгу тлумачного типу (скажімо, англійсько-українського), який би не лише наводив відповідний адекватний переклад того чи того слова, виразу, але й урахував специфіку функціонування певної лексеми чи фраземи у відповідній ситуації, пропонував варіанти-відповідники у мові перекладу, максимально адекватно відтворював семіотичне навантаження субстандартної одиниці.

Список використаних джерел

1. Бондаренко К. Співвідношення сленгової лексики української та англійської мов: лексикографічний та перекладацький аспекти / Катерина Бондаренко // Наукові записки. – Випуск 81 (3). – Серія : філологічні науки (мовознавство). – Кіровоград : РВВ Кіровоградського державного педагогічного університету імені Володимира Винниченка, 2009. – С. 141-146.
2. Бондаренко К.Л. Лінгвокультурні особливості українського та англійського сленгу : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. філол. наук : спец. 10.02.17 “Порівняльно-історичне і типологічне мовознавство” / К.Л. Бондаренко ; Донецький національний університет. – Донецьк, 2007. – 19 с.
3. Грабовий П.М. Український молодіжний сленг: сучасна картина світу :[монографія] / П.М. Грабовий. – К. ; Умань : П.П. Жовтий, 2010. – 220 с.
4. Ставицька Л. Український жаргон : словник / Л. Ставицька. – К. : Критика, 2005. – 496 с.
5. Barbiery F. Patterns of age-based linguistic variation in American English / F. Barbiery // Journal of Sociolinguistics. – 2008. – 12. – P. 58-88.
6. Dictionary of Contemporary Slang / T. Thorne. – London : A&C Black, 2007. – 494 p.
7. Eble C. Slang and Sociability: in-group language among college students / C. Eble. – Chapel Hill, New York : University of North Carolina Press, 1996. – 228 p.

Summary. The article reveals modern English slang and its resemblance to the Ukrainian youth sociolect. Attention is paid to linguo-cultural and psychological aspects of youth slang functioning in the English and Ukrainian languages.

Key words: youth slang, linguo-culturology, language picture of the world, social and cultural stereotype.

УДК [811.161.1]'373.7(043)

А.М. Григораши

МЕСТО УСТОЙЧИВЫХ СОЧЕТАНИЙ-ПЕРИФРАЗ ГЕОГРАФИЧЕСКИХ ОБЪЕКТОВ В СИСТЕМЕ СОВРЕМЕННОЙ ФРАЗЕОЛОГИИ (НА МАТЕРИАЛЕ СОВРЕМЕННОЙ РУССКОЯЗЫЧНОЙ ПРЕССЫ УКРАИНЫ)

Стаття присвячена аналізу сталих сполучень-перифраз географічних об'єктів як невід'ємної частини загальної фразеологічної системи.

Ключові слова: сталі словосполучення, географічний об'єкт, структура, значення, російськомовна преса України.

Постановка проблеми. Исследование особенностей употребления устойчивых сочетаний перифрастического характера в современной публицистике тесно связано с рядом проблем современной фразеологии, среди которых значительный интерес представляет определение ее состава.